

השיכוננידציה של ירושלים

יש אנשים האוהבים ארץ מופשטת, ארץ-ישראל של מעלה, ארץ שהיא ריקה מאדם, ריקה מהיסטוריה לא-יהודית, ריקה מרבדי העבר הרחוק.

איזו ארץ אנחנו אוהבים?

אולם אנו אוהבים ארץ מוחשית, ארץ על כל בניה וכל תקופותיה, ארץ שלא חדה מי עולם להצמיח חיים, ארץ שכל דור וכל תרי בות השאירו בה את עקבותיה המרהיבים. על ארץ זו אנו רוצים לשמור, ולהיסטוריה זו אנו רוצים להוסיף — ביראת-כבוד — גידוך נוסף. מי שרואה רק את ההיסטוריה היהודית של ארץ-ישראל ואת יצירותיה, מתכחש לארץ-ישראל השלמה — שלמה בשטח ושלמה בזמן. כי ארץ זו, בה נולדה האומה העברית החדשה, היא ארץ בו שורים דברי ימי כנען וישראל, יהודה ושומרון, הנצרות והאיסלם, הכלפים והממלוקים, הציונות וההתעוררות הירדנית — מימי ההיקסוס ועד ימי מלחמת-ששת-הימים. מי שמנסה לחתוך אריג זה, גורמים-גזורים, משמיד את יופיה של הארץ.

לא יירד עוד מסך-ברזל!

כבוד היושב-ראש, מלחמת-ששת-הימים שברה את מסך הברזל שהפריד בין חלקי הארץ, ופקחה את עינינו מחדש לראות את מלאו יופיה והדרה. מבחינה פוליטית, מצויים אנחנו להבטיח כי לעולם לא יירד עוד מסך-ברזל בין שני חלקי הארץ ובין שני עמיה — ותוכניתנו בעניין זה ידועה. אולם מבחינה אסתטית מצויים אנחנו להבי טיה כי מוסדות המדינה — יהיו אשר יהיו — ישמרו על הכל, יטפחו את הכל, ונוסיף את ארץ-ישראל החדשה לארץ זו.

— ברצוני לזעוק — נגד הנזק שייגרם לנוף הארץ, נזק שלא יהיה ניתן לתיקון.

טבעת-חנק של כיעור

ירושלים היא כלילת השלמות, כלילת היופי — מפני ש השתזרו בה כל תקופות חייה של ארץ-ישראל, מימי היבוסים ועד היום. מי שמתכחש לשלמות זו, לרציפות זו של תקופות ותרבויות, הרי הוא כנגד בירושים. ירושלים היא הכותל המערבי, וגם כנסיית הקבר, וגם מיסגד הסלע. ירושלים היא שער שכם ופיסתג הר היתנים, התומה הנהדרת שדויד בן-גוריון הציע להרסה, מיגרש-הרוסים ומינורה-הרציון — עיר המיגדלים והכיפות — ירו שלם של זהב, של נחושת ושל אור. מי המעז לבצע שיכוננידציה בלב ירושלים, מול הר-היתנים והר-הצופים? מי מעז לכבול אותה בשרשרת של קוביות-קוביות, לחנוק אותה בטבעת של כיעור? מי מעז להציב, מול יצירות הגאון האדריכלי של ארץ-ישראל בכל התקופות — את המוצר הטנורטי העלוב וה מכוער, של משרד-השיכון? מי העז, בקלות דעת, להשמיד בהפגור את שכונת המוגרבים, ובכך להפוך את הכותל לקיר? כבוד היושב-ראש, אני מציע להכריז על כל ירושלים המזרחית כעל גן לאומי, שבו לא יחולו התקנות והתקנים הרגילים של בנייה והריסה. אני מציע להקפיד את כל פעולות הבנייה בעיר-עולם זו לשנה-שנתיים, עד שנתרגל לי גדולת הפיקודן המסור בדינו, עד שתהיה שהות לגאון האדריכלי הישראלי לפרוש כני פיים ולהמריא. ומעבר לזה, כבוד היושב-ראש, הדאגה לנוף הארץ כולה, לנוף מולדתנו — מן הבניאס ועד רפיח, מן הים עד הירדן.

להלן נאומו של ח"כ אורי אבנרי בדיון על חוק הגנים הלאומיים ושמורות הטבע.

גיבתי היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק זה בא להקנות לשריחמטחון סמכויות נרחבות לגבי שמירת נוף הארץ. הבית הזה יודע כי אינני מחסידיו הנלהבים ביותר של שרהבטחון הנוכחי. אני מתייחס בביקורת, ואף בחשש עמוק, לרבים ממעשיו ומגישותיו. חששות אלה גברו עוד יותר עם הקמת מפלגת העבודה הישראלית, והוששני שה דמוקרטיה הישראלית עלולה להיחנק במעיי הגס הזה. אולם דבר אחד אני מוכן להאמין לשרי הבטחון הנוכחי: שהוא יועציו קרובים יותר לאדמת ארץ-ישראל, שהם רגישים יותר לנוי פיה ולעתיקותיה, מאשר גורמים רבים הפועי לים בשטח זה, כגון משרד-הדתות. לכן, אם חוק זה מקנה לשר-הבטחון עמדה בעניין זה, ולו גם בדלת האחורית ובצורה מפוקפקת במיקצת, אני אצביע בעדו. יכולנו להרחיב, בהודמנות זו, את הדיבור על ריב-הסמכויות המגוחך והבזוני בשטח זה, על ריבוי הרשויות הגנים לאומיים ולשמורות הטבע, על יומרות משרד-הדתות ועל מעשי העיריות. אולם העניין חשוב מדי מכדי שנדבר היום על דברים אישיים. העניין הוא: שמירת נוף ארץ-ישראל.

למען ירושלים לא אחשה

כבוד היושב-ראש, ברצוני להשמיע מעל במה זו זעקה גדולה, זעקה של אזהרה בפני מה שעומד לקרות בארץ, ובעיקר בירושלים. למען ירושלים לא אחשה.

לפני חצי שנה הצבעתי בבית הזה למען איחוד ירושלים. כשהרמתי את ידי — בדחילו ורחימו — חשתי כי בכך אנחנו מוסרים לידי מדינת-ישראל פיקודן שאין שני לו — היתה בערי תבל, המפואר בנסכי האנושות. ירושלים אינה שייכת רק לירושלמים. גם אין היא שייכת רק למדינת-ישראל. ירושלים שייכת להיסטוריה האנושית. נבטלנו לזינו פיקודן יקר זה, קיבלנו על עצמנו התחייבות כלפי ההיסטוריה, כלפי הדורות שהיו והדורות שיבואו. והנה התבשרנו לפני כמה ימים כי הממשלה התחילה להפקיע שטחים נרחבים בירושלים המזרחית. כי משרד-השיכון — זה המשרד הנושא על מצחו את קין של משחית נוף הארץ — זומם להקים שם שיכונים אשר הסוג המקובל אצלו, העתקה נאמנה של השיכונים אשר הרסו ללא תקנה את הוד-הקדומים של הר-כנען בצפון ו-אילת בדרום. לא אדבר, במיסגרת זו, על הנזק הפוליטי העצום הכרוך במעשה נמהר זה. ערביי ירושלים כבר שמעו מפי ערביי ישראל על הפקעת אדמותיהם במרוצת השנים, והם רואים בהפקעה זו את לבאות. למי זה היה נחוק? מי מעוניין לעזור היום לאויבי ישראל כי הסתת ערביי ארץ-ישראל נגדנו? אילו ימיוקים פוליטיים-כביכול יכולים להיות לשיכון נחפו זה? עתיד ירושלים וגורלה, כמו עתיד ארץ-ישראל כולה, לא ייקבעו על-ידי שיכונים. הם ייקבעו על-ידי יוזמתנו המדינית, על-ידי כוחנו הצבאי, על-ידי תגובות העולם הערבי ועל-ידי יחסי הכוחות בעולם. מי שאינו מבין זאת, מעיד על עצמו שעדיין הוא חי בימי הומוהיזמוגדל, או בימי העליה השנייה. אולם לא על הצד הפוליטי ברצוני לדבר. ברצוני לדבר

של התעודות, המגבילות, כביכול, את שרירות הממשלה — אגדה שכל פקיד בכיר בממי שלה צוחק ממנה. בשיאו של אותו יום הגיש הרדיו שידור חי של ויכוח בין ארבעה ח"כים — ברוך אוניה (מע"י), יוסף סרלין (גח"ל), ויקטור שמיטוב (מפ"ם) ואני. הרעיון היה כי יהיה זה ויכוח מאוזן בין ארבעתנו. אך אם הקשבת לויכוח זה, נוכחת לדעת כי מהרגע הראשון היה זה ויכוח של הכל נגדי — ויכוח שהמחיש מאין כמוהו את המציאות של 1 מול 119. לא היה שום הבלל בין איש גח"ל, למשל, לבין איש מפ"ם. להיפך: שמיטוב הפך לדובר העיקרי של המשפחה. בעוד שאני הצגתי, בראשית הויכוח, טענה עניינית — שלכנסת שוב אין השפעה על מעשי השלטון — הגיבו כל השלושה בהתקפה מרוכזת עלי, התקפה שהפכה עד מהרה להתקפה אישית פרועה. לשיא הגיע שמיטוב, בטענה כי אני כבר לא מופיע לישיבות המליאה. יתכן שהוא סמך על כך שעמד לרשותי רק רבע מומן השידור, ופשוט לא היה לי זמן לענות לכל ההתקפות המרוכזות האלה. האמת היא זו: מן היום הראשון של הכנסת ועד היום, לא נעדרתי אף לא מישיבה אחת של המליאה (להוציא את הימים הראשונים אחרי מלחמת ששת-הימים, כשנעדרתי כמה פעמים בגלל תשישות-כוחות). יש שאני נאלץ, כמובן, לצאת לכמה דקות מן האולם. למשל: כשעלי להתייעץ באופן דחוף עם אמנון זכרוני, יועץ הסיעה, כדי לברר נקודה מישפטית, או לקבוע קו לגבי הת-פתחות בלתי-צפויה, או כשאני נקרא לסלפון בעניין דחוף, או כשאני יוצא לשתות ספל קפה, כדי שלא להירדם, או בגלל צורך גופני אחר.

שמיטוב ניסה לעורר בלב המאזין התמים את הרושם שהנה אין הבלל רב בין סיעתנו לבין סיעת מפ"ם. זוהי גניבת-דעת פשוטה, כפי שהערתי לו בו במקום בשידור החי. נכון הוא ששתי הסיעות אינן נוכחות במשך 100% מן הזמן. אבל של הבלל: בעוד סיעת העולם הזה-כוח חדש נוכחת במשך 98% או 99% של הזמן, נוכחת סיעת מפ"ם, על שמונת חבריה, במשך 15% של הזמן. האמת היא, כפי הנראה, יחסית. מדוע ממלאה דחקא מפ"ם את תפקיד הרוב של המשפחה בהתקפות ארסיות כאלה? אולי מציק לה המצפון קצת יותר מאשר לשאר סיעות הליכוד-הלאומי, המשתתפות בקבורת (חמשך בעמוד 18)

תוצאות ההצבעה הן מאלפות. ארבעה ח"כים הצביעו בעד הצעתנו (אגו"י, המרכז החופשי ואני), עשרה הצביעו נגד (כל הליכוד הלאומי), אחד נמנע (גבריאל כהן). משמע: מבין 120 חברי-הכנסת נבחו 15 (המישה-עשר). סיעות שלמות, כמו סיעת גח"ל הגדולה, פשוט נעדרו, אולי כדי להשתמש מן הצורך להצביע. אם אי-פעם ישלמו תושבי תל-אביב, חלילה, עבור תוצאות הצבעה זו — מן הדיון שיוכרו זאת. בינתיים הפכות ההצעות לסדר-היום לבדיחה. סיעות הליכוד-הלאומי יכולות להעלות הצ-עות ככל העולה על רוחן. כל סיעה משתמשת באפשרות זו כדי לתת לשר שלה אפשרות לנאום מעל הנוכח ולהגיע לכותרות-העיתונות. כך, באותו יום שבו העלינו את עניין רינג, אחרי ברירה כה אכזרית, העלה ח"כ שלמה רוזן (מפ"ם) הצעה לדון בטיב מוצרי המוון. על הצעה זו ענה השר ברזילי (מפ"ם), שהפליג בשבחי הממשלה והציע להעביר את ההצעה לוועדת השרותים — שבראשה עומד במיקרה ח"כ שלמה רוזן (מפ"ם). הפעם סוכל רעיון זה והוחלט, ברוב דיעות, שהעניין יידון דחקא במליאה. באותו יום העלה ח"כ ווארץ (מפד"ל) הצעה לדון במענקי-יוקנה. על כך ענה השר בורג (מפד"ל), שהפליג בשבחי פעולות הממשלה. במילים אחרות: תחת לשמש מכשיר של ביקורת הכנסת על השרות המבצעת, הופכת גם ההצעה-לסדר-היום למכשיר פירסומי של הממשלה, ותו לא.

שם טוב לכנסת, שם רע לאמת

ל זה לא נתגלה לציבור כאשר שידר קול ישראל, בשבוע שעבר, דו"ח-ענק על יום בכנסת. באותה הזדמנות דמתה הכנסת לכיתה של בית-ספר ביום ביקורו של המפקח. כל התלמידים היו מטורקים יפה, ובכיתה שרר סדר למופת. כל סיעות הבית שיטפו פעולה כדי לביים אחיזת-עניינים של מוסד רגיל, חזק ומסודר, שכל חבריו עובדים קשה והמלא תפקיד מרכזי במדינה. המשפחה הגדולה, מחרות ועד מפ"ם, הוציאה מן המגירה את כל האגדות השדופות, כגון הסיפור על העבודה החשובה